

A jogbiztonság elvét sérti az állampolgársági rendelet

Szlovák tartózkodási engedély, külföldi államban bejelentett állandó lakóhely és szlovák államérdek – mindezek megléte esetén adná vissza a szlovák állampolgárságot azoknak a személyeknek Robert Kaliňák belügyminiszter rendelete, akik a 2010-ben szigorított törvény miatt veszítették el azt. A kettős állampolgárság kérdésében ötödik éve fennálló abszurd szituációt – a módosított állampolgársági törvény nyilvánvaló alkotmányellenességét – tovább súlyosbítja, hogy a helyzeten a jogszabályi hierarchiát, és ezzel a jogbiztonság elvét felrúgó miniszteri rendelettel kívánnak módosítani.

2010. július 17-én lépett hatályba a szlovák állampolgárságról szóló törvény módosítása, melynek lényege, hogy amennyiben egy szlovák állampolgár „kifejezett akaratnyilvánítás alapján” tesz szert más állampolgárságra, akkor elveszíti a szlovákot. Az elmúlt négy és fél évben számtalan próbálkozás irányult a szlovák törvényhozásban arra, hogy enyhítsenek a jogszabály szigorán, ám a módosító indítványok egyike mögé sem sorakozott fel kellő számú honatya. 2011 szeptemberében a kassai székhelyű alkotmánybíróság elé került az állampolgársági törvény kérdése. A beadvány kezdeményezői arra hivatkoztak, hogy az állampolgársági törvény nem egyeztethető össze a szlovák alkotmánnyal, amelynek 5. § (2) bekezdése világosan fogalmaz: „Akarat ellenére senki nem fosztható meg a Szlovák Köztársaság állampolgárságától.” A taláros testület többszöri elnapolást követően 2014 szeptemberében döntött úgy, hogy nem határoz a kérdésben: a jogszabály alkotmánnyal való összeegyeztethetlenségének kimondását célzó képviselői indítványt az alkotmánybíróság eljárásjogi okokból elutasította. Ezt arra hivatkozva tette meg, hogy a testületre vonatkozó szabályozás szerint az alkotmánybíróság döntéséhez a taláros testület összes tagjának többségi szavazata szükséges, amennyiben ez a többség nincs meg, az érintett beadványt elutasítják. (Az alkotmánybírósági döntés többszöri elnapolásáról írt korábbi elemzésünk elérhető az alábbi linken:

http://bgazrt.hu/files/NPKI/Politikai_jatekszer_kettos_allampolgarsag_K01.pdf

A második Fico-kormány 2012-es megalakulását követően Robert Kaliňák belügyminiszter többször elmondta, hogy készül az állampolgársági törvény módosítása, végül 2013 nyarán bejelentette, hogy elkészült a javaslat. Ezt követően

azonban egy évig a külügyi tárca véleményére várt a belügyminiszter, majd kijelentette, a jogszabályról nemzetközi intézményekkel is folytat tárgyalásokat. Csakhogy szerinte az Európa Tanács, valamint az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet kisebbségügyi főbiztosa az ukrán helyzettel van elfoglalva, „ezért ez a törvény áll”.

2014 végén Kaliňák bejelentette, nem várja meg az állampolgársági törvény módosítását, hanem saját megoldással áll elő: egy belügyminisztériumi rendelettel enyhít a törvény szigorán. A miniszter akkor elmondta, Anton Gavel kosárlabdázó esete inspirálta őt, aki azért veszítette el szlovák állampolgárságát, mert megszerezte a németet, ám az ország érdeke megkívánta, hogy visszakapja állampolgárságát. Az állampolgársági törvény alól tehát már korábban is adható volt kivétel, ha azt az ország érdeke úgy kívánta.

A szlovák állampolgárság egyedi elbírálás alapján történő megadását szabályozó belügyminisztériumi rendelet február 1-jén lépett hatályba. A 2015. január 9-én kelt rendelet a 40/1993. számú szlovák állampolgársági törvény 7. § (2) bekezdés b) pontjában foglaltak szerint határozza meg a szlovák állampolgárság megadásával kapcsolatos eljárásrendet. Az idézett törvényhely értelmében az állampolgárság egyedi, különleges okból megadható olyan személy részére, aki a gazdaság, a tudomány, a technika, a kultúra, a szociális ügyek vagy a sport területén a Szlovák Köztársaság számára kiemelkedő fontossággal bír, vagy az állampolgárság megadása a kérelmező részére más okból a Szlovák Köztársaság érdekében áll. A rendelet értelmében „államérdekről” például családegyesítés, vagy humanitárius okok esetében beszélhetünk, valamint abban az esetben, ha a kérelmező egykori szlovák állampolgár.

A belügyminisztériumi rendelet célja, hogy azok részére biztosítsa gyorsított és könnyített eljárásban az elveszített szlovák állampolgárságuk visszaállítását, akik úgy váltak egy másik állam polgárává, hogy abban az állampolgárság megszerzésekor állandó lakóhellyel rendelkeztek. A rendelet 4. cikkének 2. bekezdése értelmében a miniszter – aki az egykori szlovák állampolgár kérelmét jogosult elbírálni – a döntéshozatal során figyelembe veszi azokat a tényeket, amelyek a szlovák állampolgárság elvesztését indokolták, valamint a más ország állampolgársága felvételének módját és feltételeit, különös tekintettel az engedélyezett, nyilvántartott vagy regisztrált tartózkodás feltételeinek meglétére a külföldi állampolgárság

megszerzésekor. A rendelet szerint a szlovák állampolgárság egyedi elbírálás alapján történő megadására irányuló kérelem elutasítható, ha a kérelmező nem megfelelő módon képviseli Szlovákia érdekeit, vagy ha a szlovák állampolgárság megadása ellentétben áll a közérdekkel.

Az egyedi elbírálást a rendelet alapján igénylő kérvényezőnek is teljesítenie kell az állampolgársági törvény azon előírását, hogy „a Szlovák Köztársaság területén engedéllyel tartózkodik”, azaz rendelkezik tartózkodási engedéllyel. Feltételezhetően nem túl életszerű helyzetről van szó, ugyanis a szlovák állampolgárságukat elvesztett személyek döntő többsége egy másik államban telepedett le, míg a magyar állampolgárság megszerzését nyíltan felvállaló felvidéki magyarok többsége továbbra is Szlovákiában él ugyan, de közülük többen is kijelentették, hogy szülőföldjükön nem kívánnak tartózkodási engedélyt kiváltani.

A rendelet az állampolgársági törvényhez képest egy plusz feltételt tartalmaz, mégpedig az állandó lakóhely követelményét az idegen ország állampolgárságának megszerzése idején. Ezzel a rendelet ellentétes az állampolgársági törvény rendelkezéseivel, ami sérti a jogbiztonság elvét. Az alsóbb szintű jogszabály felsőbb szintű jogszabályba való ütközése miatt a kérdést az alkotmánybíróság elé lehetne vinni, de a testületnek az állampolgársági törvény alaptörvény-ellenességének kérdésében tanúsított méltatlan magatartása alapján joggal feltételezhetjük, hogy a taláros testület ezúttal is csak elodázná a döntést, vagy az előzővel megegyező cinikus végkifejlet születne. Megjegyezzük, amennyiben az ügy mégis az alkotmánybíróság elé kerülne, és a testület megsemmisítené a rendeletet, úgy azzal az eredeti, a rendelet hatályba lépését megelőző állapot állna helyre. Ebben az esetben tehát az állampolgárságuktól megfosztott személyek külföldi országban meglévő állandó lakóhely megléte esetén sem lennének kedvezményezettek.

A rendelet az állampolgárságuktól megfosztott felvidéki magyarok többségének helyzetén semmit sem javít, hiszen ők – hasonlóan a többi külhoni közösségbeli társaikhoz – állandó magyarországi lakóhely hiányában, azaz szülőföldjükön élve és dolgozva szerezték meg az anyaországi állampolgárságot. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy ők még a mostani rendelet alapján sem kaphatnák vissza állampolgárságukat, hiszen a magyar kedvezményes honosításnak eleve nem volt feltétele a magyarországi

lakóhely megléte. Kaliňák rendelete ezzel az állampolgársági törvény 2010-es módosításához hasonlóan elsősorban a felvidéki magyarok ellen irányul.

A szlovák rendelet újabb árnyalatot visz az állampolgársági jog nemzetközi jogi vetületébe, amely hagyományosan az egyén és az állam közötti jogi kötelékként értelmezi az állampolgárságot. Ezzel kapcsolatban hagyományosan a hágai Nemzetközi Bíróság *Nottebohm-ügyben* hozott ítéletére hagyatkozik a nemzetközi közösség, amely szerint az állampolgárságot összhangba kell hozni az egyénnek az államhoz való tényleges kapcsolatával. Ennek során értékelni kell az érintett személy szokásos tartózkodási helyét, az érdeklődésének középpontját, az adott államhoz való kötődését, a családi köteleket. A külhoni magyarok kettős állampolgárságával kapcsolatban többek között ilyen vonatkozásban is érte bírálát Magyarországot. A mostani rendelettel Szlovákia éppen ennek az ítéletnek a logikáját fordítja a visszájára, amikor azoknak a volt állampolgároknak biztosítja a könnyített visszaszerzést, akik nem otthon, Szlovákiában, hanem egy másik államban rendelkeznek tartózkodási hellyel. Nem az egyén és saját kapcsolatának természete, hanem az egyénnek egy másik állam vonatkozásában fennálló viszonyának a kellő szilárdsága a feltétele a szlovák állampolgárság megszerzésének.

2010-ben, a szlovák állampolgársági törvény megalkotásakor a Fico-kormány kifogásolta, hogy a magyar állampolgárság a Magyarországhoz fűződő élő kötelék, vagyis magyarországi állandó lakóhely vagy tartózkodási engedély nélkül is megszerezhető. A módosítás megalkotóinak következetlenségére a Magyar Közösség Pártja is többször felhívta a figyelmet: a szabályozással olyan felvidéki magyarokat fosztottak meg szlovák állampolgárságuktól, akiket nagyon is élő kapcsolat fűz Szlovákiához, hiszen szülőföldjüket nem hagyták el. A szlovák belügyminiszter a nyilvánvalóan a szlovák alkotmánnyal ellentétes állampolgársági törvényt rendeleti úton kozmetikázza, a feje tetejére állítva ezzel a jogszabályi hierarchiát. A rendelet azoknak teszi lehetővé a szlovák állampolgárság visszaszerzését, akik nem Szlovákiához, hanem egy idegen államhoz fűződő élő köteléküket tudják igazolni. A kérelmek elbírálásakor fogjuk majd látni, valóban államérdeknek számít-e, ha valaki a könnyebb boldogulás reményében hagyta el Szlovákiát.